

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Кафедра суспільних наук

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

Навчально-методичний комплекс

Київ – 2011

УДК 37.015.3

ББК 88.8

*Обговорено і схвалено на засіданні
кафедри суспільних наук
(Протокол № 6 від 21 червня 2011 р.)*

Рецензенти:

Микола Григорович Кітов – доктор. філос. наук, професор, Національного університету харчових технологій

Сергій Іванович Болтівець – доктор психол. наук, професор Інституту психології ім. Г. С.Костюка НАН України

Укладач:

Ірина Всеволодівна Нікітіна – кандидат психологічних наук, доцент

Психологія і педагогіка: Навчально-методичний комплекс // Укл. І.В. Нікітіна. – К.: Національна академія управління, 2011. – 38 с.

Дисципліна «Психологія і педагогіка» формує систему знань студентів бакалаврів про психіку особистості як найвищу цінність суспільства; сприяє усвідомленню сутності механізмів психічних процесів, станів, якостей особистості як підвалин її формування в процесі виховання, навчання та освіти. Завданням вивчення дисципліни є засвоєння основних термінів та понять психології і педагогіки на рівні їх відтворення і тлумачення; здобуття навичок елементарних умінь застосування їх практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця, управління у професійній діяльності.

УДК 37.015.3

ББК 88.8

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	4
ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА»	5
СТРУКТУРА КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА»	6
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	7
ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ	7
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	9
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	11
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ТА ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ	27
ТЕМАТИКА МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ	29
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	34
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	36

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Сучасний рівень та перспективи соціально-економічного розвитку України вимагають від випускників Національної Академії Управління оволодіння конструктивними підходами, ефективними моделями і продуктивними психолого – педагогічними технологіями пізнання, розвитку і вдосконалення творчого потенціалу особистості і соціальної групи в процесі ефективної взаємодії та спілкування. Сьогодні **психолого-педагогічна компетентність керівника** та відповідального виконавця — це складова потенціалу конкурентності успішного фахівця та підприємця.

Дисципліна "Психологія і педагогіка" вивчає, передусім, психологічні механізми та закономірності розвитку і самореалізації особистості, закони та прийоми ділового спілкування, продуктивного психолого – педагогічного мислення, тактику і стратегію ведення переговорів з бізнес – партнером.

Зміст і форми роботи студентів з дисципліни "Психологія і педагогіка " спрямовані на розвиток їхньої відповідальної професійної поведінки, комунікабельності, корпоративного стилю діяльності й конкурентоспроможного особистісно – професійного потенціалу майбутнього управління.

Предметом дисципліни "Психологія і педагогіка " є психіка людини та закономірності формування особистості в процесі виховання, навчання й освіти.

Метою дисципліни "Психологія і педагогіка " є формування системи знань студентів бакалаврів про психіку особистості як найвищу цінність суспільства ; усвідомлення сутності механізмів психічних процесів , станів, якостей особистості як підвалин її формування в процесі виховання , навчання та освіти. Завданням вивчення дисципліни є засвоєння основних термінів та понять психології і педагогіки на рівні їх відтворення і тлумачення ; здобуття навичок елементарних умінь застосування їх у практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця, управління у соціально – психологічній сфері.

Курс "Психологія і педагогіка" має міждисциплінарний характер. Його зміст акумулює знання з психології , філософії, соціальної філософії, соціології, педагогіки, менеджменту та інших дисциплін.

ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА"

Номер цілі	Зміст цілі
1.1	Студенти повинні знати: - понятійний апарат, основні механізми і закономірності психічної діяльності особистості на рівні тлумачення та використання їх у повсякденному і професійному житті;
1.2	психологічні особливості різних типів людей, потреби і мотиви особистісного і професійного розвитку; психологічні прийоми управління та ефективною діловою взаємодією врегулювання конфліктів.
	Студенти повинні уміти:
2.1	- виявляти психологічні особливості власної особистості та інших людей і будувати позитивні стосунки з оточенням у діловому та особистісному житті;
2.2	досягати індивідуальних цілей у навчанні і професійній діяльності за допомогою психологічних і педагогічних прийомів позитивної взаємодії.
3.1	Студенти повинні мати навички: - використання психодіагностичних методів, відповідно до їх призначення, психологічного аналізу конкретних життєвих і ділових ситуацій та вибору психологічних засобів управління та їхнього врегулювання і оптимізації.
3.2	- самовиховання і самовдосконалення особистісно – професійного потенціалу управління

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА»

Форма навчання	Курс	семестр	Кількість годин								Контроль навчальної роботи студентів		
			Всього	аудиторних занять			Самостійної роботи				Підготовка до аудиторних занять	кількість модулів у кожному семестрі	Підсумковий контроль
				Лекції	Практичні (семинарські)	Лабораторні	Індивідуальні завдань (кількість завдань і загальна кількість годин)						
							Реферати, розрахункові, графічні, розрахунково – графічні роботи	Курсові проекти (роботи)	Контрольні роботи				
Денна	3	5/6	81	16	14	-	-	-	1/4	51	2	Залік	
Заочна	3	5/6	81	6	2		-	-	1/9	64	2	Залік	

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема та зміст лекцій		Кількість годин за формою навчання		Номер цілі
1.	Модуль №1 Тема 1: Вступ до ПСИХОЛОГІЇ. Виникнення психології як науки, предмет і методи психології, завдання і місце психології в системі наук, особливості психічного відображення, основні форми прояву психіки.	Ден 2	Заоч. 1	1.1 1.2
2.	Тема 2. Біопсихічні властивості людини. Загальне уявлення про біопсихічні властивості людини, поняття про темперамент і його фізіологічні основи, типи темпераменту і їх психологічні характеристики, роль темпераменту в діяльності.	2	СР	1.2 2.1 3.2
3.	Тема 3 Психосоціальні властивості людини. Взаємозв'язок біопсихічних та психосоціальних властивостей, основні психосоціальні властивості людини: соціальний статус; соціальна роль; потреби та мотиви; інтелект; емоції та почуття; здібності, воля, спрямованість; характер; акцентації особистості.	2	1	1.2 2.1 2.2 3.1 3.2
4.	Тема 4 Розвиток особистості. Співвідношення понять „людина“, „індивід“, „особа“, „особистість“, „індивідуальність“, структура особистості; джерело, умови, механізми та етапи розвитку особистості, шляхи самореалізації; Розвиток особистості студента.	2	1	1.1 1.2 2.2 3.1
5.	Модуль № 2 Тема 5. Міжособистісні стосунки. Спілкування. Функції і структура спілкування, комунікативна компетентність, види спілкування, вербальні і невербальні засоби спілкування, спілкування як сприйняття людьми один одного, розуміння й взаємодія.	2	1	1.2 2.1 2.2 3.1
6.	Тема 6. Особистість та діяльність. Поняття про діяльність, її будова. Структура вольової дії. Особливості діяльності, основні види діяльності. Психологія управлінської діяльності.	2	СР	1.2
7.	Тема 7. Психологія ділового спілкування. Менеджмент конфліктами. Поняття та основні функції спілкування; структура процесу ділового спілкування; характеристика етапів спілкування; засоби спілкування; бар'єри у спілкуванні; поняття конфлікту; типи конфліктів та причини їх виникнення; динаміка та стилі поведінки особистості в конфлікті; оптимізація врегулювання конфліктів.	2	1	1.2 2.1 2.2 3.1
8.	Тема 8 Освіта в культурі людства Історія розвитку системи вищої освіти України. Характеристика вищих навчальних закладів України.	2	1	2.1, 2.2, 3.2

	Цілі, структура, основні завдання системи освіти . Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.				
Всього годин:	16	6			

№	Тема	Лекції	Семінари	Лекції	Семінари	Лекції	Семінари	Лекції	Семінари	Лекції
1	Тема 1. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	Тема 2. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Тема 3. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	Тема 4. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	Тема 5. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	Тема 6. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	Тема 7. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	Тема 8. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	Тема 9. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	Тема 10. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	Тема 11. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	Тема 12. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	Тема 13. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	Тема 14. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	Тема 15. Цілі, структура, основні завдання системи освіти .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	Тема 16. Адаптація та модернізація системи вищої освіти України до Болонського процесу.	1	1	1	1	1	1	1	1	1

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ пор	Тема заняття	Кількість годин за формою навчання			Самостійна робота студента	Номер цілі
		Де н.	Заоч.			
1.	Модуль №1 Тема 1: Індивідуально – психологічні характеристики і особистості в діяльності та спілкуванні.	2	1		Аналіз особистісно-професійного потенціалу конкурентоспроможного фахівця і шляхів його розвитку.	2.1
2.	Тема 2 : Методика психологічного вивчення особистості і професійного потенціалу фахівця – управління.	2	1		Вибір методів психодіагностики якостей особистості. Інтерпретація одержаних результатів. Складання власного психологічного портрету	1.1 2.2
3.	Тема 3 Біопсихічні якості людини. Типи темпераменту та їхня ефективна взаємодія.	2	СР		Психодіагностика типу темпераменту (тестування). Аналіз ділових якостей різних типів темпераменту та їхньої взаємодії	1.2 2.1
4.	Тема 4 Соціо- психологічний аналіз особистості. Проблема самореалізації особистості у суспільстві та у професійній діяльності.	2	СР		Обґрунтування можливостей самореалізації особистості у професійному і соціальному житті. Участь у дискусії. Вибір індивідуальної стратегії самореалізації.	1.2 2.1 2.2 3.1
5.	Модуль № 2 Тема 5 Соціо- психологічний тренінг ефективного ділового спілкування. Ділова гра "Працевлаштування"	2	СР		Участь у діловій грі "Працевлаштування". Аналіз ефективності ділової зустрічі. Формування стилю професійного ділового спілкування та управління.	1.2 2.1
6.	Тема 6 Педагогіка як наука. Порівняльна характеристика системи освіти України та систем освіти Європейських країн	2	СР		Психолого – педагогічний аналіз цілей та завдань особистісно – зорієнтованої педагогіки. Аналіз систем вищої освіти Європейських країн	1.2 2.2

7.	Тема 7 Сучасна дидактика. Модульно – розвивальна концепція навчання студентів. Кредитно – рейтингова система організації навчання	7	СР		Визначення Змісту, цілей, форм та методів сучасної дидактики. Психолого- педагогічний аналіз КМРСОН у ВНЗ. Виступи з рефератами	1.2 2.1 2.2 3.1 3.2
Всього годин:		14	2			
7.1	7.1.1 7.1.2 7.1.3 7.1.4 7.1.5 7.1.6 7.1.7 7.1.8 7.1.9 7.1.10 7.1.11 7.1.12 7.1.13 7.1.14 7.1.15 7.1.16 7.1.17 7.1.18 7.1.19 7.1.20 7.1.21 7.1.22 7.1.23 7.1.24 7.1.25 7.1.26 7.1.27 7.1.28 7.1.29 7.1.30 7.1.31 7.1.32 7.1.33 7.1.34 7.1.35 7.1.36 7.1.37 7.1.38 7.1.39 7.1.40 7.1.41 7.1.42 7.1.43 7.1.44 7.1.45 7.1.46 7.1.47 7.1.48 7.1.49 7.1.50 7.1.51 7.1.52 7.1.53 7.1.54 7.1.55 7.1.56 7.1.57 7.1.58 7.1.59 7.1.60 7.1.61 7.1.62 7.1.63 7.1.64 7.1.65 7.1.66 7.1.67 7.1.68 7.1.69 7.1.70 7.1.71 7.1.72 7.1.73 7.1.74 7.1.75 7.1.76 7.1.77 7.1.78 7.1.79 7.1.80 7.1.81 7.1.82 7.1.83 7.1.84 7.1.85 7.1.86 7.1.87 7.1.88 7.1.89 7.1.90 7.1.91 7.1.92 7.1.93 7.1.94 7.1.95 7.1.96 7.1.97 7.1.98 7.1.99 7.1.100	7.1.1 7.1.2 7.1.3 7.1.4 7.1.5 7.1.6 7.1.7 7.1.8 7.1.9 7.1.10 7.1.11 7.1.12 7.1.13 7.1.14 7.1.15 7.1.16 7.1.17 7.1.18 7.1.19 7.1.20 7.1.21 7.1.22 7.1.23 7.1.24 7.1.25 7.1.26 7.1.27 7.1.28 7.1.29 7.1.30 7.1.31 7.1.32 7.1.33 7.1.34 7.1.35 7.1.36 7.1.37 7.1.38 7.1.39 7.1.40 7.1.41 7.1.42 7.1.43 7.1.44 7.1.45 7.1.46 7.1.47 7.1.48 7.1.49 7.1.50 7.1.51 7.1.52 7.1.53 7.1.54 7.1.55 7.1.56 7.1.57 7.1.58 7.1.59 7.1.60 7.1.61 7.1.62 7.1.63 7.1.64 7.1.65 7.1.66 7.1.67 7.1.68 7.1.69 7.1.70 7.1.71 7.1.72 7.1.73 7.1.74 7.1.75 7.1.76 7.1.77 7.1.78 7.1.79 7.1.80 7.1.81 7.1.82 7.1.83 7.1.84 7.1.85 7.1.86 7.1.87 7.1.88 7.1.89 7.1.90 7.1.91 7.1.92 7.1.93 7.1.94 7.1.95 7.1.96 7.1.97 7.1.98 7.1.99 7.1.100	7.1 7.2 7.3 7.4 7.5 7.6 7.7 7.8 7.9 7.10 7.11 7.12 7.13 7.14 7.15 7.16 7.17 7.18 7.19 7.20 7.21 7.22 7.23 7.24 7.25 7.26 7.27 7.28 7.29 7.30 7.31 7.32 7.33 7.34 7.35 7.36 7.37 7.38 7.39 7.40 7.41 7.42 7.43 7.44 7.45 7.46 7.47 7.48 7.49 7.50 7.51 7.52 7.53 7.54 7.55 7.56 7.57 7.58 7.59 7.60 7.61 7.62 7.63 7.64 7.65 7.66 7.67 7.68 7.69 7.70 7.71 7.72 7.73 7.74 7.75 7.76 7.77 7.78 7.79 7.80 7.81 7.82 7.83 7.84 7.85 7.86 7.87 7.88 7.89 7.90 7.91 7.92 7.93 7.94 7.95 7.96 7.97 7.98 7.99 7.100	7.1 7.2 7.3 7.4 7.5 7.6 7.7 7.8 7.9 7.10 7.11 7.12 7.13 7.14 7.15 7.16 7.17 7.18 7.19 7.20 7.21 7.22 7.23 7.24 7.25 7.26 7.27 7.28 7.29 7.30 7.31 7.32 7.33 7.34 7.35 7.36 7.37 7.38 7.39 7.40 7.41 7.42 7.43 7.44 7.45 7.46 7.47 7.48 7.49 7.50 7.51 7.52 7.53 7.54 7.55 7.56 7.57 7.58 7.59 7.60 7.61 7.62 7.63 7.64 7.65 7.66 7.67 7.68 7.69 7.70 7.71 7.72 7.73 7.74 7.75 7.76 7.77 7.78 7.79 7.80 7.81 7.82 7.83 7.84 7.85 7.86 7.87 7.88 7.89 7.90 7.91 7.92 7.93 7.94 7.95 7.96 7.97 7.98 7.99 7.100	7.1 7.2 7.3 7.4 7.5 7.6 7.7 7.8 7.9 7.10 7.11 7.12 7.13 7.14 7.15 7.16 7.17 7.18 7.19 7.20 7.21 7.22 7.23 7.24 7.25 7.26 7.27 7.28 7.29 7.30 7.31 7.32 7.33 7.34 7.35 7.36 7.37 7.38 7.39 7.40 7.41 7.42 7.43 7.44 7.45 7.46 7.47 7.48 7.49 7.50 7.51 7.52 7.53 7.54 7.55 7.56 7.57 7.58 7.59 7.60 7.61 7.62 7.63 7.64 7.65 7.66 7.67 7.68 7.69 7.70 7.71 7.72 7.73 7.74 7.75 7.76 7.77 7.78 7.79 7.80 7.81 7.82 7.83 7.84 7.85 7.86 7.87 7.88 7.89 7.90 7.91 7.92 7.93 7.94 7.95 7.96 7.97 7.98 7.99 7.100	

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Модуль №1

ТЕМА 1. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Самостійне опанування цієї теми передбачає закріплення матеріалу лекції про психологію як сучасну науку, про виникнення, функціонування та структуру психічного відображення в процесах діяльності людини, перебігу окремих психічних явищ та їх взаємозв'язку.

Насамперед необхідно з'ясувати, що психологія як наука — це складна і динамічна система перевірених практикою знань, яка має об'єкт вивчення, предмет вивчення, методи дослідження. Оскільки психологія — наука експериментальна, вона має експериментальне поле для вивчення об'єктивних закономірностей функціонування навколишньої дійсності, а також перевірки нових наукових гіпотез, фундаментальних та прикладних досліджень.

Об'єктом наукового вивчення психології є психіка як функція мозку, а предметом вивчення — відчуття, образи, сприймання, думки, діяльність, спілкування тощо. Інакше кажучи, предметом психології є психічна діяльність.

З'ясувавши сутність об'єкту та предмету психології як науки, необхідно перейти до вивчення методів психології. Мова йде про такі методи як: спостереження, лабораторний експеримент (констатуючий і формуючий), тест, аналіз документів і продуктів діяльності, опитування (анкетування та інтерв'ювання), соціометрії тощо.

Методологічну основу наукової психології складають такі методологічні принципи, як принцип детермінізму, принцип єдності психіки і діяльності, принцип розвитку, принцип відображення, принцип системності. Ці принципи створюють надійну основу для вивчення психіки за умови використання науково обґрунтованих і перевірених методів наукового пізнання. Їх слід не лише назвати, а розкрити зміст кожного.

Важливим моментом у розумінні становлення психології як системи наукових знань є ознайомлення із історією її розвитку. В ній виділяють три етапи: Антична психологія, психологія епохи Відродження; становлення психології як науки. Кожен з цих етапів має свої особливості і представлений конкретними персоналіями.

Слід звернути увагу на те, що психологічні знання з античних часів розвивались в рамках філософії і медицини. Відомо, що старогрецький лікар Гіппократ, який вивчав будову організму, причини здоров'я і захворювання, вважав органом психіки — мозок. Душу людини тлумачили як речовину, частку космосу (Демокріт — матеріалістична лінія). Їм протистояло ідеалістичне вчення про безсмертя душі (Сократ, Платон). Необхідно згадати, що видатним здобутком античного періоду є трактат Арістотеля "Про душу", в якому він узагальнив все, що було написано і зроблено його попередниками і розробив систему психологічних понять, хоча і не позбавлених дуалістичних нашарувань.

В епоху Відродження значного розвитку набула механіка. Її називали "царицею наук". Тому цілком природно, в цей час бере верх лінія досвідного вивчення людини. Так, Декарт створює теоретичну модель організму, яка працює механічно, а відтак душа перестає бути живою. Гервей відкриває систему кровообігу і серце розглядає як помпу, що перекачує рідину. Цінним є те, що саме декартова схема відкрила рефлекторну природу поведінки, але не змогла пояснити здатність

людського організму до навчання. Ця обставина змінює погляд на душу. Її предметом стає свідомість, яку в різних аспектах розглядають Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Дж. Локк тощо. Але слід зауважити, що до початку XIX ст. психологічні знання розвивались в рамках філософії.

Відокремлення психології від філософії в окрему науку припадає на другу половину XIX ст. і пов'язане зі створенням німецьким вченим В.Вундтом першої експериментальної лабораторії у Лейпцігу (1879). Експериментальні дослідження вчених І.Сеченова, І.Павлова, З.Фрейда та інших вчених розширили предмет психології як науки, визначили окремі напрямки психології.

Австрійський вчений Галль запропонував "карту головного мозку", згідно якої різні здібності людини розташовані в певних його ділянках. Це спонукало до наукового пошуку. Адже мозок вважається найскладнішою з живих структур у Всесвіті. Він наповнений мільярдами нервових клітин, кожна з яких є своєрідним передавальним пристроєм.

Далі доцільно ретельно розглянути будову головного мозку та його кори. Важливо усвідомити, що психічні функції певним чином розподілені між лівою і правою півкулями, які здатні отримувати і переробляти інформацію як у вигляді слів, так і образів.

Це усвідомлення має привести до висновку, що всі свідомі і несвідомі дії людини за способом походження є рефlekсами, а психічні процеси, явища – це особливі вияви рефlekторної роботи мозку. Ці важливі теоретичні положення були експериментально доведено І.П.Павловим (1849-1936). Сукупність поглядів І.П.Павлова називають ученням про дві сигнальні системи.

В процесі роботи над темою необхідно усвідомити, що у рефlekторній діяльності мозку психічне невіддільне від фізичного. Однак, воно не виводиться безпосередньо з фізіологічного і не зводиться до нього.

Під впливом різних обставин в процесі еволюції виникла людська свідомість як відображення дійсності в мозку людини. Воно може відбуватись на різних рівнях: несвідомого, свідомого, надсвідомого. Необхідно розвести ці поняття і дати їм тлумачення.

Насамкінець, слід зазначити, що метою вивчення цієї теми є думка про те, що джерелом психічних явищ є об'єктивна реальність, яка існує поза свідомістю людини, незалежно від неї і відображається в формі суб'єктивних образів об'єктивного світу, пов'язаних з ними переживань, спонукань і поведінки людини.

Питання для самоконтролю

1. Виділіть істотні віхи кожного з етапів становлення психології як науки і дайте їм характеристику.
2. Які галузі психологічної науки Вам відомі?
3. Чи існує універсальний метод психологічного пізнання?
4. Порівняйте переваги і недоліки спостереження і експерименту.
5. В чому полягає різниця між тестом і анкету?
6. Що таке мозок людини?
7. Що належить до центральної нервової системи і де вона знаходиться?
8. Функціональна асиметрія мозку. Роль правої і лівої півкуль.
9. Що таке психіка?
10. Що таке свідомість?
11. Як взаємодіють між собою рівні свідомості?

Дидактичні тести

Виберіть усі правильні відповіді :

Тест №1

Психологія як наука вивчає

- а. Психіку молодшої людини
- б. Поведінку студента
- в. Особливості фізіологічного розвитку підлітків
- г. Систему соціальних інститутів у суспільстві
- д. Психологічні механізми формування індивідуального стилю професійної діяльності

Тест № 2

Психічними явищами є:

- а. Пам'ять людини
- б. Характер особистості
- в. Здібності людини
- г. Стан стресу
- д. Вага тіла

Тест № 3

Методами психічного дослідження є:

- а. Лабораторний експеримент
- б. Тестування
- в. Руйнування стереотипів людської поведінки
- г. Тренінг
- д. Графологія

ТЕМА 2. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Пристаючи до вивчення цієї теми студентам, перш за все, необхідно з'ясувати суть понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Це дозволить зрозуміти індивідуально-типологічні характеристики людини і вищих тварин, що виявляється у силі, напруженості, швидкості та зрівноваженості перебігу їх психічних процесів.

Тому під час самостійної роботи студенту необхідно зосередитись на опрацюванні таких питань, як:

- суттєві характеристики та рушійні сили розвитку особистості;
- структурні компоненти особистості;
- можливості розвитку самосвідомості;
- спрямованість особистості як сукупність її провідних мотивів.

При вивченні теми необхідно ознайомитись також з найбільш поширеними теоріями особистості. У психології ХХ ст. найпоширенішим був психоаналіз. Стрижнем психоаналізу є запропонована З.Фрейдом структурна модель особистості, яка має тривірневу структуру – свідомий, передсвідомий, несвідомий рівні.

Рівень свідомості – це думки, відчуття, переживання, які людина усвідомлює в даний час. Рівень передсвідомого – це досвід, який не усвідомлюється в даний момент, але може легко повернутись в свідомість. Рівень несвідомого – це інстинкти, бажання, спомини тощо, вихід яких на свідомий рівень викликає неспокій, тривогу.

Згідно Фрейду, такий несвідомий матеріал багато в чому визначає наше повсякденне функціонування і може проявлятися в замаскованій або символічній формі – в сновидіннях, помилкових діях, жартах тощо.

Структура свідомості, за Фрейдом, складається з трьох компонентів – Ід (ВОНО), Его ("Я"), Супер-Его (Зверх – "Я"). Ід функціонує на несвідомому рівні і фактично є енергетичною основою особистості. В ньому закладені природжені несвідомі інстинкти, які прагнуть до задоволення. В процесі розвитку особистості частина Ід (ВОНО) видозмінюються і перетворюються в Его.

Его виробляє механізми, які дозволяють адаптуватись до зовнішнього середовища та його вимог.

Супер-Его включає моральні заборони, норми, традиційні цінності та суспільні ідеали. Воно в свою чергу складається з двох структур – совісті та Его ідеалу.

Між трьома компонентами свідомості існує нестійка рівновага, порушення якої викликає невротичні розлади.

Важливим напрямком розвитку вчення про особистість є біхевіоризм або поведінкова психологія. Це напрям психології, який заснований на схемі – S-R (стимул – реакція). Основа його – процедура формування зв'язків між впливом на особистість і певною поведінкою. Не заперечуючи природжених факторів, представники біхевіоризму вивчають, перш за все, поведінку і ті фактори зовнішнього середовища, що її визивають.

Широко розповсюдженою теорією особистості є гуманістична теорія. Основною рушійною силою функціонування особистості гуманістична теорія розглядає тенденцію до самоактуалізації або потребу людини реалізувати свої природні потенціальні можливості. Фундаментальним поняттям цієї теорії є «Я – концепція» або «Саммість», яка складається із сприйняття себе і своїх взаємин з іншими людьми, а також цінностей «Я». «Я – концепція людини» включає не лише сприйняття себе реальною, але і уявлення себе такою, якою людина хотіла б бути (Я – ідеальне).

Багато зосередити увагу на принципах гуманістичної теорії, оскільки вона є найбільш визнаною у теперішній час у всьому світі. Зокрема:

- людина є метою, а не засобом як в біхевіоризмі;
- базовими є власне людські властивості: віра, любов, свобода, відповідальність;
- істинна сутність людини в її доброму початку, тобто в розвитку особистості велику роль відіграє ставлення до людини, перш за все, батьків. Якщо людина отримує від значущих для неї інших людей позитивну увагу, то її «Я – концепція» відповідає всім природнім потенціальним можливостям.

Слід також звернути увагу та такі теорії особистості як когнітивна психологія, гештальтпсихологія, трансперсональна тощо.

Далі при самостійному опануванні теми слід усвідомити, що ж таке особистість, з чого вона складається.

Допоможе в цьому кілька визначень:

1. Особистість – це певна цілісність, яка складається з відношення до зовнішнього світу, інших людей, до самої себе.
2. Особистість – це «соціальне обличчя» людини, «Я» для інших.
3. Особистість – це засіб для набуття людиною своєї сутності.
4. Особистість – це суб'єкт власної життєдіяльності.

Розвиток особистості є способом її існування. Зріла особистість є функціонально автономна, її поведінка є усвідомлено умотивованою. Регулятивним механізмом психічного життя, мотиваційним ядром особистості є її «Я-образ». Найбільш типовим є «Я-реальне» і «Я-ідеальне». Для розуміння їх сутності

необхідно з'ясувати поняття «самооцінки» — як однієї з характеристик самосвідомості особистості і безпосередньо пов'язаної з її рівнем розвитку. Так, висока самооцінка сприяє особистісному зростанню, самоствердженню; низька — заважає розкрити індивідуальність, сприяє формуванню комплексів; адекватна відповідає реальним можливостям людини, сприяє правильному визначенню життєвих тактик і форм поведінки. Неадекватна самооцінка може бути завищеною і заниженою. І в обох цих випадках вона не виправдовує соціальні очікування.

Важливим моментом розуміння теорії особистості є усвідомлення поняття її спрямованості, як одного з основних регуляторів поведінки. Спрямованість реалізується через внутрішню суб'єктивну активність, основу якої складає єдність ініціативної, індивідуально-типологічної поведінки всупереч випадковим обставинам. Спрямованість має кілька видів. Зокрема, спрямованість «на себе» (особистісна), «на завдання» (ділова), «суспільна» тощо.

З'ясувавши сутність вищезазначеного, слід перейти до розгляду структури спрямованості.

Першочергово доцільно розглянути проблему потреб, оскільки вони формують мотивацію поведінки особистості. Саме потреби і сформовані на їх основі мотиви, інтереси, переконання, прагнення, бажання, ціннісні орієнтири складають основу поведінки особистості. Особливості поведінки визначають темперамент і характер. Темперамент — це природні, стійкі характеристики індивідуальності. Фізіологічною основою темпераменту є основні властивості нервової системи, як то: рухомість, динамічність, лабільність по відношенню до збудження і гальмування.

Для кращого розуміння проблем, пов'язаних з особливостями поведінки особистості, типів нервової системи, визначення темпераменту доцільно заповнити таблицю: «Типи нервової системи».

Необхідно зауважити, що важливу роль у встановленні вчення про темперамент в історичному плані мали ідеї стародавнього лікаря Гіппократа (460-377 до н.е.), який вважав, що оптимальне співвідношення чотирьох «соків тіла» (крові, лімфи, жовчі та «чорної» жовчі) визначає здоров'я людини. Виходячи з учення про ці «соки тіла», Клавдій Гален (129-201 н.е.) розробив першу класифікацію темпераментів (темперамент- від лат. узгодженість, устрій). Майже до середини XVII ст. більшість дослідників дотримувались класифікації Галена.

Далі доцільно ознайомитись з іншими класифікаціями темпераменту, які науково обґрунтували такі вчені, як Е.Кречмер, І.П.Павлов, Г.Айзенк, Шмішек,

Леонгард. Після ознайомлення необхідно порівняти їх теоретичні концепції і перейти до вивчення характеру.

Характер — складна психічна властивість особистості, яка є сплавом біологічного і соціального. Психолог Теплов Б.М. назвав характер малюнком, який вишивається на конві темпераменту. Характер людини проявляється у вчинках, є передумовою і результатом реальної поведінки в конкретних життєвих ситуаціях.

Ще однією характерною рисою особистості є здатності та здібності. Здатності — це природжені анатомофізіологічні риси індивіда, природна передумова його розвитку. Вона є органічною основою здібностей. Здібності — це є індивідуально-психологічні якості особистості, які визначають успішність її діяльності. Вони є природженими, а соціально набутими. Виділяють загальні здібності, які тією чи іншою мірою виявляються в усіх видах людської діяльності (загальні розумові здібності, пам'ять, увага тощо); спеціальні здібності, які відповідають вузькому колу вимог конкретної діяльності (музичний слух — для музиканта, творча уява — для конструктора тощо). Успішне виконання певної діяльності передбачає своєрідне поєднання загальних і спеціальних здібностей.

Високий рівень розвитку здібностей характеризує обдаровану, творчу особистість.

Високий рівень розвитку творчого обдарування називають талантом. Зазвичай поняття "обдарованість" використовують стосовно дітей, а поняття "талант" стосовно дорослих.

Вищий рівень розвитку таланту називають геніальністю.

Питання для самоконтролю

1. Як співвідносяться між собою поняття "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність"?
2. Розкрити поняття "структура особистості".
3. Чим обумовлюється і як здійснюється формування самосвідомості особистості?
4. Яким чином відбувається становлення і розвиток самосвідомості особистості?
5. Яка роль спрямованості в розвитку особистості?
6. Що таке темперамент і яка його структура?
7. Назвіть особливості сангвінічного темпераменту.
8. Назвіть особливості холеричного темпераменту.
9. Назвіть особливості флегматичного темпераменту.
10. Назвіть особливості меланхолічного темпераменту.
11. Розкрийте взаємозв'язок темпераменту і характеру.
12. Який взаємозв'язок і в чому розходження понять "обдарованість", "здатності", "здібності", "геніальність"?

Дидактичні тести

Виберіть усі правильні відповіді :

Тест 1

- 1) Особистістю є
 - а. Людина, вік якої 20 років
 - б. Шимпанзе
 - в. Немовля до 1 року
 - г. Розумово відстала людина

Індивідуумом є

- а. Психічно хвора людина
- б. Талановита людина
- в. Орангутанг
- г. Вольова людина
- д. Дитина, вік якої 10 років

Індивідуальністю є

- а. Творча особистість
- б. Людина, яка орієнтується на думку більшості
- в. Молода людина, яка має свій стиль зовнішнього одягу
- г. Школяр, якому подобається все чуже
- д. Студент, який наслідує поведінку лідера групи

Механізмом розвитку особистості є

- а. Механізм формування ринку праці
- б. Механізм само ідентифікації (ототожнення особистості з ідеалом)
- в. Механізм роботи двигуна вантажівки
- г. Механізм самореалізації індивідуальності
- д. Механізм оволодіння соціальною роллю

ТЕМА 3. ОСНОВНІ ПСИХІЧНІ ЯВИЩА. ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Пристаючи до самостійної роботи над визначеною темою слід пам'ятати, що психіка людини – це той внутрішній світ, що складається з психічних процесів, станів, властивостей, утворень.

Психічні процеси – це різні форми динамічного, цілісного відображення об'єктивної реальності за допомогою центральної нервової системи.

Наука психологія виокремлює такі основні психічні процеси, як: відчуття, сприймання, пам'ять, уявлення, уява, мислення, мовлення, почуття, увага, воля. Ці психічні процеси поділяють на такі сфери – пізнавальні, емоційні та вольові.

До пізнавальних психічних процесів відносять: відчуття, сприймання, уяву, мислення, увагу, пам'ять. Далі необхідно зупинитись на з'ясуванні сутності кожного з цих процесів.

Відчуття – це є первинна форма відображення дійсності. Це є відображення в корі головного мозку окремих властивостей предметів і явищ, які діють на мозок людини в даний момент.

Інформація з зовнішнього світу може потрапити в мозок лише через систему аналізаторів: зорових, слухових, нюхових, смакових, тактильних (шкіряних).

Сприймання – це цілісне відображення предметів і явищ, яке виникає при безпосередній дії на рецептори. Для сприймання важливу роль відіграє попередній досвід, вибірковість (що знаходиться в центрі уваги зору), емоційний стан особистості тощо.

Сприймання буває правильним і неправильним.

Неправильне сприймання називається ілюзією. Цілеспрямоване, планомірне

сприймання називається спостереженням.

Уява – це такий пізнавальний процес, який передбачає створення образів таких предметів і явищ, які людиною раніше не сприймалися. Основне призначення уяви полягає в тому, що без неї неможливо виконати ніяку роботу, не передбачаючи її кінцевих проміжних результатів. Особливий вид уяви – мрія.

Увага – це такий пізнавальний процес, який передбачає направленість і зосередженість свідомості на конкретних об'єктах при одночасному відволіканні від решти. Увага буває: зовнішня (направлена на предмети і явища зовнішнього світу); внутрішня (направлена на власні думки і почуття); мимовільна (виникає без будь-якого наміру); довільна (як наслідок свідомо поставленої мети); післядовільна (як результат розвитку довільної).

Увага має певні властивості, як то: концентрування уваги, стійкість уваги, розподіл уваги, переключення уваги, розпорошеність уваги. В процесі самостійної роботи необхідно з'ясувати зміст кожної властивості уваги і уміти показати на прикладі.

Пам'ять – це психічний пізнавальний процес, який складається з запам'ятовування, збереження, відтворення і забування інформації.

За об'єктом запам'ятовування пам'ять буває: образна, словесно-логічна, рухова (емоційна); за способом запам'ятовування – мимовільна, довільна, післядовільна; за тривалістю збереження – короткотривала, довготривала, оперативна.

Найвищий рівень в ієрархії пізнавальних процесів займає мислення. Його сутність полягає в тому, що воно відображає значні і найсуттєвіші властивості предметів і явищ, а також зв'язки і відносини між ними.

Мислення – це процес, який складається з таких операцій як індукція і дедукція. Індукція передбачає встановлення загальних закономірностей на основі вивчених окремих фактів і явищ. Дедукція – це є спосіб пізнання окремих фактів і явищ на основі знання загальних законів і правил.

Регулювати мислення як процес мають такі форми: поняття, судження, умовиводи. Мислення здійснюється через такі розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Далі необхідно зупинитись на з'ясуванні сутності кожної з них та її місця в процесі мислення.

Емоційні психічні процеси зумовлюють емоції і почуття. Вони виникають поза волею і бажанням людини і відображають особистісну значимість і оцінку людиною певних життєвих ситуацій.

Емоція – це безпосереднє тимчасове переживання в різній формі ставлення людини до того, що відбувається в її житті. Форми переживання людиною своїх почуттів можуть бути такими: афект, настрій, стрес, тривога, радість, образа, провина, сором, заздрість. Необхідно з'ясувати сутність кожної з цих форм і уміти пояснити її значення для людини.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте значення пізнавальних психічних процесів у життєдіяльності людини.
2. Визначте роль і місце уваги в психічній діяльності людини.
3. Перелічіть фактори, що сприяють розвитку уваги. Чи використовуєте Ви їх у своїй діяльності?

4. Чим відрізняється сприймання від відчуття? Чи можна сказати, що сприймання – це сума відчуттів?
5. Часто студенти, працюючи з навчальною літературою, складають конспект? Чому цей прийом сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу?
6. Чи можна впливати на розвиток психічних процесів? Приведіть приклади, що підтверджують Вашу відповідь.

Дидактичні тести

Вибрати усі правильні відповіді

Тест №1

Флегматик наділений такими якостями поведінки :

- а. Вміння тримати себе в руках б. Повільність у винесенні рішень в. Швидка перебудова звичок г. Часта зміна вподобань д. Натхненність у роботі

Тест № 2

Меланхолік має такі основні риси:

- а. Мовчазний б. Креативний в. Вірний г. Нерішучий д. Вміє наполягати на своєму

Тест № 3

Сангвінік має такі якості:

- а. Рухливість б. Комунікабельність в. Нестримність г. Песимізм д. Надійність

Тест № 4

Холерик має такі якості:

- а. Активність б. Впевненість в. Сором'язливість г. Цілеспрямованість

Тест 5

1) **Демонстративний** тип акцентуації характеру має якості

- а. Авантюрист б. Егоїст в. Контактний г. Творчий, д. Пасивний

2) **Педантичний** тип акцентуації характеру має якості :

- а. Імпульсивний б. Професійно-зорієнтований в. Порядний г. Самовпевнений д. Ініціативний

3) **Застріялий** тип акцентуації характеру має якості:

- а) Альтруїст б) Інертний в) Справедливий г) Цілеспрямований д) Лідер

4) **Збудливий** тип акцентуації характеру має якості:

- а) Послідовний б) Замкнений в) Нерішучий г) Незалежний д) Енергійний

5) **Гіпертимний** тип акцентуації характеру має якості

- а) Дружелюбний б) Підприємливий в) Жартівник г) Надійний г) Відповідальний

6) **Дистимічний** тип акцентуації характеру має якості

- а) Оптиміст б) Активний в) Інтелектуальний г) Вірний г) Комунікабельний

7) **Циклотимічний** тип акцентуації характеру має якості

- а) Креативний б) Конфліктний в) Комунікабельний г) Доброзичливий д) Впертий

Модуль № 2

ТЕМА 4. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ

Розглядаючи питання діяльності та спілкування слід ще раз повернутись до проблеми соціалізації людини, яка розглядалась в курсі соціології. Далі доцільно усвідомити, що поняття діяльності є одне з основних в психології. Базовою є зовнішня предметна діяльність, яка породжує види внутрішньої діяльності. Діяльність включає дії та операції, що співвідносяться з потребами, мотивами, цілями.

Головними процесами діяльності є: інтеріоризація її зовнішньої форми, яка веде до створення образу дійсності; екстеріоризація внутрішньої форми, яка веде до опредмечення образу.

Далі слід звернути увагу на види людської діяльності. Їх є три: гра, навчання та праця. Кожен з цих видів діяльності визначається своїми мотивами, цілями та засобами. У грі дитину приваблює сам її процес, домінуюче значення має саме "виконання" певних ігрових ролей. Головна мета навчання – засвоєння знань, навичок та вмінь, підготовка до трудової діяльності. Праця пов'язана з свідомою діяльністю людини, спрямованою на створення матеріальних та духовних цінностей. У всіх цих видах діяльності важливу роль відіграє спілкування.

При вивченні теми слід, перш за все, з'ясувати, що таке спілкування, яку роль грає воно в житті та діяльності людини. Визначень може бути багато, але основні зводяться до наступного: спілкування – це обмін інформацією; спілкування – це сприймання людьми один одного; спілкування – це взаємодія. Це і є сторони спілкування. Без сумніву, таке розмежування є умовним, оскільки їх відокремити не можна. Але кожна з цих сторін має свою специфіку, свої закони і свої бар'єри (труднощі).

Далі необхідно з'ясувати, що таке спілкування як обмін інформацією, які його особливості і які бар'єри виникають на шляху обміну інформацією. Після цього розглянути спілкування як обмін діями, як взаємодію, які його особливості, які бар'єри виникають в процесі взаємодії. І насамкінець, перейти до з'ясування спілкування через призму сприймання людини людиною, з'ясувати психологічні механізми та психологічні ефекти, які лежать в його основі та відповідно бар'єри взаємного сприймання.

Питання для самоконтролю

1. У чому принципове розходження діяльності людини і складних форм поведінки тварин? Проілюструйте ці розходження прикладами.
2. Які види діяльності Ви знаєте, у чому їх специфіка? Яка їх роль у розвитку особистості?
3. Розкрийте роль спілкування у формуванні особистості.
4. Охарактеризуйте структурні компоненти спілкування.
5. Назвіть бар'єри спілкування і дайте їм характеристику.
6. Назвіть прийоми ефективного спілкування.

Дидактичні тести

Виберіть правильні відповіді

Тест № 1

Процес ділового спілкування – це

- а. Закономірності перебігу процесів пам'яті та уваги людини
- б. Механізм розвитку суспільства людей
- в. Багатоплановий процес встановлення контактів між людьми з метою обміну інформацією, сприймання, розуміння один одного та взаємодії
- г. Психологічні засоби розвитку мислення та уваги людини
- д. Будову двигуна автомобіля "Мерседес-600"

Тест №2

Етика ділових стосунків керівника та підлеглих стверджує

- а. Терпимих до запізнь і прогулів керівників дуже поважають підлеглі
- б. Не треба інформувати керівника про свої наміри, інакше він постійно за вами стежитиме
- в. Неетично передавати відомості про колишніх співробітників чи їх характеристики в іншу організацію
- г. Нема нічого страшного у 10-ти хвилинному запізненні, та нерозумно приходити на роботу раніше на 10-15хвилин, боячись запізнення

Тест № 3

Помилкою у міжособистісних стосунках є

- а. Вміння слухати співрозмовника б. здатність визнавати свої помилки
- в. Вміння ставити перед собою мету г. недооцінка своїх можливостей
- д. Здатність відкрито обговорювати позиції ділових партнерів для попередження конфлікту

Тест № 4

Для успішного керівництва установою потрібно

- а. Менше брати на себе відповідальності б. не втручатись у взаємовідносини підлеглих
- в. Ігнорувати думку підлеглих при прийнятті рішень г. дбати про умови роботи підлеглих
- д. Переносити негативне ставлення до одного з підлеглих на його друзів, які працюють поруч

Тест № 5

Причиною негативної поведінки ділового партнера може бути

- а. Веселий сміх б. постійне випускання в розмові імені співрозмовника
- в. Культурна манера поведінки г. п'ята чашка кави за день
- д. Детальне обговорення проблеми

Тест № 6

Коли ви слухаєте вказівки керівника, важливо

- а. Дивитись у вікно б. записувати те, що він скаже в. перебивати керівника якомога частіше
- г. Бути розкутим у спілкуванні д. згадувати минулі вихідні

Тест № 7

Демократичний стиль керівництва означає, що

- а. Вся діяльність підлеглих жорстко контролюється
- б. Керівник надає підлеглим право голосу при обговоренні справ організації
- в. Керівник рідко втручається в діяльність підлеглих
- г. Керівник часто запрошує підлеглих на індивідуальну співбесіду
- д. Керівник всіма засобами "вибиває" премії для підлеглих

Тест № 8

Авторитарний стиль керівництва означає, що

- а. Керівник часто відсутній на робочому місці
- б. Керівник дозволяє підлеглим запізнюватись не більше, як на 10 хвилин
- в. Керівник встановлює дружні стосунки з підлеглими
- г. Керівник підтримує в установі дисциплінарну лінію, за яку ніхто не має права переступити
- д. Керівник самостійно приймає усі рішення стосовно установи, яку очолює

Тест № 9

Ефективною дистанцією ділової взаємодії є відстань між партнерами

- а. 3,5 м б. 2 мм в. 1,2 м г. 2 км д. 80 см

Тест № 10

Показниками встановлення контакту між діловими партнерами можуть бути:

- а. Уникання деталей при обговоренні проблеми б. частий погляд партнера на двері
- в. Відкриті жести г. плескання у долоні д. запрошення на інтимну вечерю

Тест № 11

Почуття гумору допомагає вирішувати ділові проблеми тому, що

- а. Гумор нейтралізує негативні емоції
- б. Гумор дозволяє викликати у конкурента комплекс меншовартості
- в. Гумор дає можливість розважати колег під час напруженої роботи
- г. Гумор відволікає керівника від контролю за результатами роботи підлеглих
- д. Гумор допомагає сподобатись особам протилежної статі

Тест № 12

При працевлаштуванні потрібно продемонструвати такі якості

- а. Емоційність
- б. Здатність до подальшого навчання
- в. Балакучість
- г. Практичність
- д. Прагнення зайняти місце роботодавця

Тест № 13

Для встановлення контакту з роботодавцем при працевлаштуванні потрібно

- а. Відповідати "так" на будь-яке запитання роботодавця
- б. Запросити роботодавця на обід
- в. Представитись племінником (племінницею) "шефа" роботодавця
- г. Зробити діловий комплімент роботодавцю
- д. Зробити помилку в П.І.Б. роботодавця

Тест № 14

Для ефективного працевлаштування потрібно визначити перш за все

- а. Власну мету у професійному зростанні
- б. На якій відстані від найближчого магазину знаходиться фірма
- в. П.І.Б. роботодавця
- г. Середній вік працівників
- д. Зарплатню відповідно до посади, на яку претендуєш

ТЕМА 5. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Вивчення цієї теми передбачає формування правильного уявлення про рівень розвитку педагогіки як науки. Як зазначалось у попередньому модулі, до ознак справжньої науки необхідно віднести наявність визначення предмету, категорій (термінів), принципів, законів, методів дослідження, практичного застосування.

Виходячи із вище зазначених позицій, педагогіка є наукою, бо має свій предмет. Це – навчально-виховна діяльність, що здійснюється в закладах освіти людьми, уповноваженими на це суспільством. Основними категоріями педагогіки є: навчання, виховання, освіта. До методів наукового дослідження слід віднести: спостереження, бесіду, анкетування, вивчення документів, метод рейтингу та узагальнених незалежних характеристик, тестування, соціометрії тощо.

При самостійній підготовці необхідно з'ясувати сутність кожного методу.

Далі слід перейти до історичного контексту розвитку педагогіки та з'ясувати її структуру. Говорячи про структуру сучасної педагогіки, необхідно сконцентрувати свою увагу на тому, що педагогіка має дві складові: теорію навчання і освіти (дидактику) та теорію виховання. Хоча, звісно, будь-яка наука має свою історію (історія педагогіки класифікується за країнами, ладом, персоналіями). Поділ на розділи науки педагогіки може відбуватись за спеціальним призначенням – військова педагогіка, соціальна педагогіка, педагогіка дорослих (андрогіка); за періодами розвитку людини – дошкільна, шкільна, вищої школи; за фізичними та психічними вадами – олігофренопедагогіка, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка.

При самостійному опануванні теми необхідно усвідомити складність проблеми визначення предмету сучасної педагогіки, її спорідненість з іншими соціогуманітарними науками.

Питання для самоконтролю

1. Що значить слово "педагогіка" в перекладі з давньогрецької?
2. Що є предметом педагогіки? Поясніть, чому виховання є явище об'єктивне, соціальне? Як Ви розумієте слова К.Ушинського: "Педагогіка – не наука, а мистецтво найбільш широке, складне, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв"?
3. Педагогіка – навчальний предмет, педагогіка – наука; у чому відмінність цих категорій?
4. Охарактеризуйте основні поняття педагогіки.
5. З якими науками пов'язана педагогіка й у чому виявляються ці зв'язки? Яке вони мають значення?
6. У чому полягають відмінності між об'єктом і предметом педагогіки?

Дидактичні тести

Виберіть правильні відповіді:

Тест №1

1. Педагогіка стала наукою в
 - а. Античні часи;
 - б. XV ст.;
 - в. XVIII ст.;
 - г. XIX ст.
2. Становлення педагогіки як науки пов'язане з ім'ям:
 - а. Г.Сковороди;
 - б. К.Ушинського;
 - в. Я.А.Коменського;
 - г. Я.Мудрого.

3. Києво-Могилянський колеґіум (згодом академія) було утворено злиттям

а. Київської братської школи;

в. Лаврської

школи;

б. Львівської братської школи;

г. Острозької

колеґії.

Тест №2

III. Педагогія вищої школи вивчає

а) Навчально-виховний процес у ВНЗ;

б) Особистісний потенціал конкурентного фахівця;

в) Процес професійної підготовки спеціалістів;

г) Закономірності дидактики;

д) Механізми самоосвіти людини впродовж життя.

ТЕМА 6. ДИДАКТИКА ЯК ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Самостійне вивчення теми передбачає закріплення лекційного матеріалу та усвідомлення студентами актуальності ідей відомого дидакта Нового часу Я.А.Коменського. Розглядаючи питання виникнення, розвитку, практичного застосування теорії Коменського, необхідно звернути увагу на біографічні відомості про життя цього видатного педагога та суспільно-історичні особливості розвитку Чехії кінця XVII – початку XVIII століть. Доцільно з'ясувати, на які кошти і де отримав середню та вищу освіту всесвітньо відомий педагог; чи була освіта, яку отримав Я.Коменський, престижною на той час; який релігійний сан він обіймав в кінці свого життя.

Далі необхідно простежити процес зародження ідей викладання рідною (материнською) мовою в початковій школі. Ця ідея сформувалась у Я.Коменського під впливом знайомства з діяльністю Братських шкіл України та Білорусії.

Слід звернути увагу на те, що Я.Коменський в своїй всесвітньо відомій книзі "Велика дидактика" (1632 р.) описав елементи класно-урочної системи, які відповідали принципам демократизму, планомірності, системності, певним європейським стандартам вимог до освіти XVII ст. Ця видатна праця була творчим узагальненням теорії та практики європейської науки в царині педагогіки.

Необхідно усвідомити, що видатний чеський дидакт Нового часу вперше обґрунтував принципи природовідповідності та наочності, "золоте правило дидактики". Ці теоретичні положення актуальні досі, використовуються в педагогіці незалежно від віку тих, хто вчиться, країни навчального предмету, специфіки спілкування чи мети заняття. З'ясувавши історичні підвалини дидактики, необхідно зупинитись на вивченні її основних категорій.

Категорії дидактики (гр. *katēgoría* – ствердження, основна й загальна ознака) – загальні поняття, що відображають найбільш суттєві властивості і відношення предметів, явищ об'єктивного світу; розряд, група предметів, явищ, які об'єднані спільністю певних ознак. Це – зміст освіти, процес навчання, шляхи активізації пізнавальної діяльності. Необхідно розкрити сутність кожної з них та сучасне тлумачення.

В основу самопідготовки мають бути покладені Закони України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту", що допоможе зрозуміти систему освіти в Україні. Далі необхідно з'ясувати нормативно-правову базу освіти,

розібратись, що таке стандарти освіти, навчальні плани і програми, навчально-методичні посібники тощо.

Після опанування теоретичним матеріалом слід перевірити свої знання за такими запитаннями:

1. За якими критеріями можна судити про ефективність освіти?
2. Чи відповідає, на Вашу думку, система освіти України міжнародному рівню? Що в ній змінилося за останні роки?
3. Які типи вищих закладів освіти існують в сучасній Україні?
4. Чим відрізняється технікум від коледжу? Інститут від університету?
5. У чому полягає сутність акредитації навчального закладу?
6. Кому може бути надано звання "бакалавр", "спеціаліст", "магістр"?
7. Чому навчання та виховання є цілісним педагогічним процесом?

Дидактичний тест

Виберіть правильні відповіді

1. Основним критерієм освіти є
а. Уміння, навички; в. Знання;
б. Кошти; г. Управління.
2. Акредитація навчального закладу це
а. Мета навчання; в. Принципи навчання;
б. Офіційне визнання г. Статус навчального
прав; закладу.
3. Навчання це
а. Система в. Процес отримання
пізнавальних дій; знань;
б. Діяльність педагога; г. Процес передавання
 знань.
4. Навчальні заклади організують педагогічний процес, використовуючи
а. Матеріальну базу; в. Акредитацію;
б. Нормативні г. Технічні засоби.
документи;
5. Основними принципами освіти є
а. Наочність; в. Гуманізм, демократія;
б. Науковість; г. Природовідповідність.

ТЕМА 7. ПРОЦЕС, МЕТОДИ, ФОРМИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

Пристаючи до вивчення цієї теми, необхідно усвідомити, що методологічною основою процесу навчання є філософська теорія пізнання: від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики.

Цей процес формують тісно пов'язані між собою компоненти: сприймання (безпосереднє, опосередковане), розуміння (усвідомлення, осмислення, осяння), запам'ятання, узагальнення і систематизація, застосування на практиці як поштовх до пізнання і критерій істинності здобутих знань. Рушійною силою навчального процесу є протиріччя між пізнавальним і практичним завданнями з одного боку, та наявним рівнем знань, умінь і навичок, з іншого.

Далі бажано зупинитись на з'ясуванні сутності принципів навчання, як особових ідей або вихідних положень, які виражають зміст, форми і методи навчальної роботи відповідно до мети виховання і закономірностей процесу навчання.

Далі буде логічним вивчення методів навчання, з'ясування їх сутності, класифікації та форм організації навчання. При цьому слід усвідомити, що **методи навчання** — це упорядковані способи діяльності учителя (викладача) й учнів (студентів), спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони класифікуються залежно від джерел інформації, логіки мислення, рівня самостійності у процесі пізнання. **Форма організації навчання** — це чітко виражена в просторі і часі організація навчальної діяльності учнів (студентів), пов'язана з діяльністю вчителя (викладача).

Питання для самоконтролю

1. Поясніть, чому процес навчання — це двосторонній процес?
2. Які помилки Ви бачите у цьому реченні: "Процес засвоєння знань має таку логічну схему: розуміння, сприйняття, систематизація, узагальнення, закріплення"?
3. Що таке принципи навчання? Чи завжди вони ефективні?
4. Що таке активне навчання? Чи завжди воно ефективне?
5. Які особливості має модульне навчання?
6. Поясніть, чим метод навчання відрізняється від форми?
7. При рішенні яких дидактичних завдань можливе використання мовних, наочних, практичних методів?
8. Які форми проведення занять існують у вищій школі?
9. Які види та форми контролю знань є важливим компонентом процесу навчання?

Дидактичний тест

Виберіть правильні відповіді

1. До дидактичних принципів навчання можна віднести:

а. Системність;	в. Цілеспрямованість;
б. Індивідуальний підхід до учнів;	г. Наочність.
2. Оптимізація навчального процесу залежить від таких факторів

а. Доброзичливого психологічного клімату;	в. Ефективних технологій навчання;
б. Планомірного контролю знань;	г. Оформлення навчальних приміщень.
3. Під змістом освіти розуміють

а. Світоглядність;	в. Навчальні посібники;
б. Навчальні плани;	г. Знання, уміння.
4. До методів проблемного навчання відносять

а. Дедуктивний;	в. Репродуктивний;
б. Пошуковий;	г. Дослідницький.
5. Основними формами організації навчання у вузі є

а. Дискусія;	в. Лекція;
б. Семінар;	г. Рольова гра.

ТЕМАТІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ТА ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет і специфіка психології.
2. Роль психології у професійній діяльності сучасного управлінця.
3. Особливості та можливості психології.
4. Поняття психологічної компетентності фахівця.
5. Основні форми психічної діяльності людини.
6. Різновиди психічних явищ.
7. Основні етапи психологічного розвитку людини.
8. Основні засади гуманістичної психології.
9. Проблема самореалізації людини.
10. Роль мотиваційної сфери у розвитку особистості.
11. Ієрархія потреб людини за А. Маслоу.
12. Особистість та ідентичність. Характеристика та взаємозв'язок.
13. Біопсихічні властивості людини.
14. Індивідуально-психологічні характеристики особистості.
15. Психологія темпераменту.
16. Характеристика основних типів темпераменту та їх взаємодія.
17. Роль темпераменту у спілкуванні та професійній діяльності.
18. Психосоціальні властивості людини
19. Психологія характеру.
20. Акцентуації характеру та їх взаємодія (за К. Леонгардом).
21. Розвиток особистості.
22. "Я – концепція" особистості фахівця.
23. Система психологічного захисту особистості
24. Самосвідомість особистості. Характеристика та її роль у розвитку індивідуальності.
25. Структура та етапи розвитку самосвідомості у філо – та онтогенезі.
26. Самоставлення та самоактуалізація людини. Характеристика та взаємозв'язок.
27. Стійка, збалансована "Я-концепція" як необхідна умова становлення фахівця.
28. Суб'єктне самовизначення як необхідна умова самореалізації особистості.
29. Структура процесу спілкування та характеристика основних етапів.
30. Міжособистісні стосунки.
31. Особистість і діяльність.
32. Психологічні механізми ефективного спілкування.
33. Психологічні прийоми встановлення контакту з діловим партнером.
34. Вербальна та невербальна комунікації.
35. Культура ділового спілкування.
36. Сутність та роль конфлікту у спілкуванні.
38. Правила попередження конфліктів.
39. Різновиди конфліктів.
40. Основні етапи розгортання конфлікту.
41. Характеристика стилів розв'язання конфліктів.
42. Менеджмент конфліктами.
43. Психологічний портрет лідера.
44. Лідер і керівник.
45. Психологія лідерства.

46. Психологія управлінської діяльності.
47. Стилі управління.
48. Стрес. Характеристика та роль у житті.
49. Характеристика стресорів та ступені стресу.
50. Психологічні засоби подолання стресу.
51. Вікові кризи та їх психологічні характеристики.
52. Значення вікової кризи для росту особистості.
53. Предмет і завдання педагогіки.
54. Історія становлення педагогіки як науки.
55. Методологія і методи дослідження педагогіки.
56. Сучасна дидактика.
57. Система освіти в Україні. Закон України "Про вищу освіту".
58. Система вищої освіти України та її адаптація до Болонського процесу.
59. Освіта в культурі людства.
60. Принципи дидактики вищої школи.
61. Основні реформи Болонського процесу в системі вищої освіти.
62. Розвиток дидактики як науки.
63. Різновиди форм організації навчання у ВНЗ. Загальна характеристика.
64. Завдання і місце педагогіки в системі наук.
65. Самостійна робота студентів.
66. Принципи освіти в Україні.
67. Активні методи навчання у вищій школі.
68. Сучасні методи контролю знань студентів.
69. Кредитно модульна система навчання у вищій школі.
70. Системи вищої освіти в європейських країнах.
71. Система вищої освіти у США.
72. Система вищої освіти Росії.

ТЕМАТИКА МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ

Варіант 1. Психологічна характеристика процесу ділового спілкування

1. Структура.
 2. Характеристика основних етапів.
 3. Основні функції та роль у життєдіяльності людини.
- Література: [3;7;11; 17; 19;20]

Варіант 2. Психологічна характеристика контакту як етапу ділового спілкування

1. Мета та роль контакту.
 2. Засоби встановлення, розвитку та зміцнення контакту.
 3. Забезпечення психологічного комфорту спілкування.
- Література: [3;4;8;11 ;14; 19;24]

Варіант 3. Вербальне спілкування

1. Загальна характеристика.
 2. Різновиди вербальних засобів
 3. Форми і методи вербальної комунікації.
 4. Переконливе мовлення.
 5. Логіко-психологічні правила конструювання повідомлень.
- Література: [3;4;8;11;13;14;20]

Варіант 4. Невербальні засоби спілкування

1. Класифікація.
 2. Основна характеристика.
 3. Роль у процесі взаєморозуміння партнерів
 4. Засоби впливу на аудиторію.
- Література: [10;14;18;19;20]

Варіант 5. Психологічні прийоми ефективного спілкування

1. Прийоми атракції.
 2. Активне вислуховування.
 3. Переконавання.
 4. Прийняття рішення.
- Література: [2;9;14;19;22]

Варіант 6. Стратегія та тактика проведення ділової бесіди

1. Подолання психологічних бар'єрів.
 2. Мистецтво переконувати.
 3. Розробка оптимальних результатів.
- Література: 14;10;12;15; 19;23]

Варіант 7. Психологічна характеристика лідера у спілкуванні

1. Психологічний портрет лідера.
2. Міжособистісний вибір.
3. Прийоми лідерства у групі.

- 4.Лідер та керівник.
5.Засоби впливу на людей.
Література: [2;10; 14;19;20]

Варіант 8. Психологія лідерства та керівництва

1. Лідерство і керівництво як феномени.
2.Спільне та відмінне.
3.Вплив та влада.
4.Форми влади.
5.Роль лідера у діяльності групи.
Література: [1; 2;7;18;24]

Варіант 9. Психологія особистості

- 1.Поняття особистості і та індивідуальності.
2.Детермінанти їхнього розвитку.
3.Механізми та закономірності розвитку особистості.
4.Активність особистості як суб'єкта діяльності.
Література: [3;5;15;19;29]

Варіант 10. Самовизначення особистості

- 1.Поняття самовизначення та її роль у розвитку особистості.
2.Різновиди та основні етапи самовизначення.
3.Взаємозв'язок з розвитком мотиваційної сфери.
4.Рольове та суб'єктне самовизначення.
5.Суб'єктне самовизначення як необхідна умова та механізм самореалізації.
Література: (5;8; 10;15; 19;29)

Варіант 11. Самореалізація особистості

- 1.Поняття самореалізації.
2.Суб'єктивні та об'єктивні умови самореалізації.
3.Засоби, механізми і форми самореалізації у гуманістичній психології.
Література: [4;5; 15;19;29]

Варіант 12. Психологія управління та її особливості

- 1.Спілкування як взаємодія.
2.Засоби та форми впливу та влади.
3.Психологічні особливості лідера.
4.Стратегії управління.
5.Нейтралізація негативної поведінки.
Література: [1;8; 10;18;24;2«]

Варіант 13. Психологічні особливості спілкування керівника з підлеглими

- 1.Психологічний портрет керівника.
2.Авторитет керівника та його складові.
3.Мотивація, інформування, дисциплінування підлеглих.
4.Подолання труднощів у спілкуванні.

Література: [12;8; 10:22 ;23;28]

Варіант 14. Психологія конфлікту

- 1.Сутність та роль конфлікту у спілкуванні
- 2.Різновиди конфліктів.
- 3.Характеристика та засоби вирішення конфліктів.
- 4.Правила попередження конфліктів.

Літератури: [3; 11; 12;20;26;27]

Варіант 15. Стили розв'язання ділових конфліктів

1. Конкуренція.
- 2.Поступка.
- 3.Компроміс.
- 4.Уникання.
- 5.Співробітництво.
- 6.Менеджмент конфліктами.

Література:[3:10;11:14;26]

Варіант 16. Психологічні вимоги до особистості сучасного фахівця

- 1.Особливості професійного мислення.
- 2.Комунікативні здібності.
- 3.Творчість та лідерство.
- 4.Стійка позитивна "Я-концепція".
- 5.Стресостійкість.

Література: [14;5; і 1; 12:15;24;29]

Варіант 17. Взаємодія керівника і підлеглих ; фактори її ефективності

- 1.Характеристика спілкування як взаємодії ділових партнерів.
- 2.Індивідуально-психологічні особливості лідера у спілкуванні.
- 3.Стили керівництва.

Література: [2;3;8;14;22;24]

Варіант 18. Розвиток творчих здібностей спеціаліста

- 1.Психологічна характеристика творчості як форми самореалізації.
- 2.Стратегія та тактика продуктивності мислення.
- 3.Ефективне використання творчих ресурсів в діяльності.

Література: [1;3;6;7;15;23;29]

Варіант 19. Психологія стресу

- 1.Поняття, фази і компоненти стресу.
- 2.Характеристика стресорів.
- 3.Подолання стресу.

Література: [3;4;7;8;19;25]

Варіант 20. Вікові кризи життя та їхній вплив на розвиток особистості

- 1.Поняття про кризу життя.
- 2.Причини та показники кризи.

- 3.Форми виходу з кризової ситуації.
 - 4.Значення кризи для росту особистості.
- Література: [12;4;15;19;21;26]

Варіант 21. Структура і розвиток суб'єктності особистості

1. Активність.
 - 2.Суб'єктність.
 - 3.Структурні складові та детермінанти розвитку суб'єктної активності людини
 - 4.Роль у діяльності.
- Література: [4;5; 14;15;19421 ;29]

Варіант 22. Соціальна психологія груп

- 1.Поняття групи.
 - 2.Класифікація та характеристика груп.
 - 3.Структура взаємовідносин у групі.
- Література: [2;6;7;8;19]

Варіант 23. Динамічні процеси в колективі

- 1.Поняття про групову динаміку.
 - 2.Процеси та механізми.
 - 3.Нормативна поведінка у групі.
 - 4.проблема групової згуртованості
- Література: [2;3;6;19;22]

Варіант 24. Особистість у структурі групових відносин

- 1.Статус.
 - 2.Позиція.
 - 3.Установка.
 - 4.Роль особистості у групі.
- Література: [11 ;2;6;8;14; 191]

Варіант 25. Психологія сімейних стосунків

- 1.Сім'я як група.
 - 2.Типи сімейних стосунків.
 - 3.Батьки та діти.
 - 4.Причини порушення сімейних стосунків.
- Література: [1;2;7;14;22;27]

Варіант 26. Психологічні проблеми керування

- 1.Об'єкт та суб'єкт керування.
 - 2.Психологічні концепції керування.
 - 3.Психологічні вимоги до керівника на сучасному етапі.
 - 4.Фактори взаємодії керівника та підлеглих.
- Література [2;8;14; 19;20;22;23;24]

Варіант27.Психологічні способи впливу в процесі спілкування

- 1.Способи впливу.

- 2.Зараження.
- 3.Паніка.
- 4.Навіювання.
- 5.Наслідкування, мода, чутки.

Література: [2;3;6;8; 14;26]

Варіант 28. Психологічні особливості групового тиску

- 1.Вплив групової більшості.
- 2.Конформізм і комфортність.
- 3.Вплив меншості на групу.
- 4.Референтна група особистості.

Література: [12;3;6;8; 14; 19;21;24]

Варіант29. Світова психологія про особистість.

- 1.Психоаналіз.
- 2.Неофрейдизм.
- 3.Трансактний аналіз.
- 4.Когнітивна психологія
- 5.Гуманістична психологія.

Література:[1 ;2;5;6; 15;26]

Варіант 30. Психологічні особливості українського національного характеру

- 1.Характеристика великої групи.
- 2.Особливості етичних груп.
- 3.Історія формування українського національного характеру.
- 4.Психологія українця.

Література: [2;5;7; 14;20]

Варіант 31. Активні методи та форми навчання у ВНЗ

- 1.Різновиди аудиторної роботи студентів
2. Типи лекцій. Проблемна лекція.
3. Типи практичних занять. Ділова гра.
4. Інтерактивні методи навчання

Література [20;24;30;32;54;]

Варіант 32. Самостійна робота студентів (СРС)

- 1.Основний зміст та різновиди СРС.
- 2.Змістовна та організаційна СРС.
- 3.Вимоги та критерії ефективної СРС.

Література [24;30;32;54;56]

Варіант 33. Сучасні методи навчання , контролю та оцінювання знань студентів.

- 1.Поняття методу і форми навчання
- 2.Класифікація методів навчання
- 3.Сучасні методи контролю знань студентів. Вимоги до підготовки тестів.
- 4.Педагогічна та моральна оцінка діяльності студентів.

Література [20;30;32;48;54;]

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Згідно з навчальним планом кафедри суспільних наук з дисципліни «Психологія і педагогіка» студенти виконують одну контрольну роботу.

Написання контрольної роботи сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни, подальшій систематизації, розширенню і зміцненню отриманих знань. Виконання студентом контрольної роботи покликане:

- поглибити, систематизувати і зміцнити теоретичні знання з дисципліни;
- відпрацювати навички самостійної роботи з елементами творчого пошуку, ініціативи;
- виробити вміння узагальнювати теоретичні матеріали, аналізувати практичну інформацію, працювати з літературою;
- розвинути навички формування власних висновків, чіткої аргументації, обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення існуючої практики ділового спілкування.

Орієнтовна тематика контрольних робіт та регламент їх виконання встановлюються на початку навчального семестру. При цьому можливі уточнення теми згідно з науковими та практичними інтересами виконавця. Виконання контрольної роботи з одної теми кількома студентами можливе лише як комплексна контрольна робота з чітким виділенням завдань кожного з виконавців або ж як різноаспектне дослідження однієї проблеми, що відображається у назві роботи та її змісті.

Студент несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до контрольної роботи і регламенту її виконання. Позитивний результат захисту контрольної роботи є необхідною умовою допуску студента до заліку з дисципліни "Психологія".

Процес виконання контрольної роботи поділяється на кілька етапів, а саме: погодження теми роботи; підготовчий етап; погодження плану; написання роботи; оформлення роботи; захист контрольної роботи.

Варіант контрольної роботи вибирають за таким алгоритмом: номер варіанту контрольної роботи співпадає з номером прізвища студента за списком у заліковій відомості. Контрольна робота, виконана за чужим варіантом, не перевіряється і студенту не повертається.

У процесі підготовчого етапу студент повинен підібрати та вивчити літературні джерела і скласти бібліографію. Особливу увагу слід звернути на періодичні видання (журнали, газети), де можна знайти результати проведених досліджень за останні роки. Також потрібно вивчати і закордонні літературні джерела та статистичні дані. У процесі опрацювання літератури звергається увага на ідеї, погляди, пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми. При цьому слід обов'язково робити повні бібліографічні записи джерел: штор, назва книги (статті), місто видання, видавництво, рік видання, обсяг книги (номер журналу), номер сторінки. Все це студент подає при підготовці списку використаної літератури та при посиланні на джерело в тексті контрольної роботи.

Після попереднього ознайомлення з літературою можна скласти план контрольної роботи. План має включати в себе: вступ; чотири – п'ять взаємопов'язаних і логічно побудованих питань, які повинні розкривати тему; висновки. План обговорюється і погоджується з викладачем.

Зміст контрольної роботи повинен відображати реально підібрані і цілеспрямовано проаналізовані матеріали.

У вступі обґрунтовується актуальність вибраної теми, дається характеристика сучасного стану досліджуваної теми, визначається мета.

В основній частині розкриваються основні аспекти теми, аналізуються сучасний стан вибраної теми, а також даються рекомендації та пропозиції щодо вирішення досліджуваної проблеми. В кінці кожного пункту плану обґрунтовуються пропозиції, формулюються попередні висновки. В роботі деякі висновки можна проілюструвати графіками, таблицями.

Заключна частина роботи – висновки з усього змісту контрольної роботи, які впливають з усієї роботи і вказують, якою мірою вирішене завдання і досягнута мета, сформульована у вступі; тут даються також рекомендації.

У кінці подається список літератури, який включає в себе перелік усіх джерел, використаних у процесі написання роботи.

Текст контрольної роботи повинен бути відредагований, стилістично витриманий. Обсяг роботи – не менше 12 сторінок А-4.

Виконана контрольна робота у встановлений регламентом термін подається на кафедру для реєстрації та передачі викладачу дисципліни для перевірки й оцінки. Викладач відзначає позитивні сторони і недоліки контрольної роботи.

За незадовільної оцінки роботу потрібно переробити з урахуванням зауважень викладача. Захист контрольної роботи здійснюється за встановленим графіком. До захисту студент отримує свою роботу, ознайомлюється з оцінкою та зауваженнями і готується аргументовано відповісти на зауваження та запитання.

Оформлення контрольної роботи.

Контрольну роботу потрібно оформити в такій послідовності: титульний аркуш; тема, план; вступ; основна частина (4-5 пунктів плану); висновки; список літератури; додатки (в разі потреби).

Термін подання контрольної роботи встановлюється згідно з графіком навчального процесу студентів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бедь В.В. Юридична психологія – К.: Каравела, 2002. – 376 с.¹
2. Берн Є. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры – СПб.: Специальная литература, 1995. – 398 с
3. Бочелюк В.И., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2008. – 360 с.
4. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник – К.: ЦУЛ, 2007. – 968 с.
5. Варій М.Й. Психологія: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 288 с.
6. Варій М.И., Ортинський В.Л. Основи психології і педагогіки: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 376 с.
7. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник / 2-ге вид., випр. і доп. – К.: ЦУЛ, 2007.-968 с.
8. Варій М.Й., Ортинський В.Л. Основи психології і педагогіки: Навч. посіб. / 2-ге вид., випр. і доп. – К.: ЦУЛ, 2007. – 376 с.
9. Варій М.Й. Психологія: Навч. посіб. / 2-ге вид., випр. і доп. – К.: ЦУЛ, 2007. – 288 с.
10. Ю.Еникеев М.И. Основы общей и юридической психологии – М.: Юрист, 1996.- 631 с.
11. Життєві кризи особистості. У 2-х ч. Частина 1. Психологія життєвих криз особистості. – К.: ІЗМН, 1998. – 360 с.
12. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей – Мн.: Беленок и К, 1995. – 704 с.
13. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: Учеб.пособ. СПб.: Питер, 2008. – 250 с.
14. Климов Е.А. Основы психологии – М.: Культура и спорт, 1997. – 295 с.
15. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент. Частина 1. Психологія суб'єкта діяльності – К.: КНЕУ, 2000. – 243 с.
16. Корнев Н.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія – К.: Київськ.Універс. ім.Т.Шевченка, 1995. – 304 с.
17. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник- К.: ЦУЛ, 2003.- 240 с.
18. Ложкін Г.В., Комаровська В.Л., Воленюк Н.Ю. Економічна психологія: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. та допов. – К.: Вид. дім "Професіонал", 2008. – 464 с.
19. Лозниця В.С. Психологія менеджменту – К.: "ЕксОб", 2000. – 512 с.
20. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки – К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. – 450 с.
21. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: Учеб. пособ.- СПб.: Питер, 2007. – 192 с.
22. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб.- Вид. 2-ге, переробл. Та доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 272 с.
23. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навч. посібник.- 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 256 с.

¹ Цим шрифтом позначена література, що є в бібліотеці НАУ

24. Маригодов В.К., Моторная С.Е. Педагогика и психология: аспекты активизации творчества и готовности к профессиональной деятельности: Учебн.пособие. – К.: Вид. дім "Професіонал", 2005. – 192 с.
25. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
26. Нікітіна І.В. Розвиток особистості: Текст лекції з дисципліни "Психологія" для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. – К.: НУХТ, 2008. – 47 с.
27. Нікітіна І.В., Н.Ю. Чугасва. Основи психології. Курс лекцій для студентів усіх спец. ден. та заоч. форм навч. – К.: НУХТ, 2008. – 53 с.
28. І.В. Нікітіна. Психологія і педагогіка вищої школи. Навчально – методичний комплекс. – К.: НАУ, 2010. – 136 с.
29. Нікітіна І.В. Суб'єктне самовизначення молодшої людини в період повноліття. Монографія. – К.: КНТ, 2008. – 189 с.
30. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
31. Основи психології. Підручник – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
32. Основи психології: Підручник – К.: Либідь, 2006. – 632 с.
33. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник – К.: Т-во "Знання", 2005. – 399 с.
34. Попков В.А., Коржуев А.В. Дидактика высшей школы: Учебное пособие для студентов высших пед. учебных заведений – К.: Издательский центр "Академия", 2001. – 136 с.
35. Петровский А.В. Личность в психологии: парадигма субъектности – М. Феникс, 1996. – 512 с.
36. Петровский А.В. Основы теоретической психологии – М.: ИНФРА-М, 1999. – 528 с.
37. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Навч. посіб. – К.: 2006. – 320 с.
38. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
39. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Практикум К.: Каравела, 2008. – 336 с.
40. Політична психологія: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ, 2003. – 216 с.
41. Психологія і педагогіка життєтворчості – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.
42. Психологія управління в бізнесі – Харків-К.: НМЦВО МОІН України. – 320 с.
43. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
44. Психологія: Підручник.- Вид. 5-те, стереотипне – К.: Либідь, 2005. – 560 с.
45. Психология и педагогика: Учебное пособие – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 585 с.
46. Психология и педагогика: Учебное пособие для вузов. – М.: Центр. – 256 с.
47. Роменець В.А. Психологія творчості: Навч.посіб.- Вид. 3-тє – К.: Либідь, 2004. – 287 с.
48. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер Ком, 1998. 688 с.
49. Русинка І.І. Психологія: Навч.посіб. – К.: Т-во "Знання", 2007. – Психологія і педагогіка – М.: Издатцентр, 1996. – 336 с.
50. Русинка І.І. Психологія: Навч.посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.

51. Семенова А.В., Гурін Р.С., Осипова ТЛО. Основи психології і педагогіки: Навч. посібник – К.: Т-во "Знання", 2006. – 319 с.
52. Серьожникова Р.К., Пархоменко Н.Д., Яковицька Л.С. Основи психології і педагогіки – К.: ЦУЛ, 2003. – 243 с.
53. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
54. Столяренко Л.Д. Основы психологии – М.: Феникс, 1997. – 736 с.
55. Ходаківський Є.І., Богоявленська Ю.В., Грабар Г.П. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2008. – 608 с.
56. Цимбалюк І.М. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: ВД "Професіонал", 2008. – 624 с.
57. Юридична психологія – К.: Ін Юре, 1999. – 352 с.
58. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями – К.: Ін Юре, 2000. – 112 с.

Відповідальний технічний редактор:
Цаплюк І.В.

Підп. до друку. 26.08.2011. Формат вид. 60x80¹/₁₆

Папір офсет. № 1. Офс. друк. Гарн. «ArialCyr»

Ум. друк. арк. 1,96. Обл.-вид. арк. 1,75.

Національна академія управління,
01011, м. Київ, вул. П. Мирного, 26, кім. 406
тел./факс. 280-80-56, www.nam.kiev.ua, eco@nam.kiev.ua

